

2022_Anul AGÂRBICEANU (XLIX):

**Orlatul e un frumos sat grăniceresc ...! - primejdioși pentru lupta națională?
- ziariștii și a patra putere! - calea americană decât cea prusacă?**

Orlatul e un frumos sat grăniceresc!

Ziariștii presa este considerată ca a patra putere în stat?
Caracterul intelectual al unei epoci îl formează marile personalități!

am fost considerați primejdioși pentru lupta națională?
noi cari prin scrisul nostru întărim Tribuna!
mai degrabă „**calea americană**” decât cea „**prusacă**”?

un fundal poetic, meditativ

Oamenii nu sînt nici ei măcinați de bolile sociale ce pustiiau ...

Corpul didactic al școlii primare Orlat, la 1 ian.1898

pe urmele lui Ion Agârbiceanu

2022

2022

șagunism - tribunism

Ion Agârbiceanu

Romul Simu

foto: arhiva Ioan V. Părean

În cotidianul politic „Românul” (ian. 1911, pag.1) apărea „Programul nostru.”, dar și apelul „Către Români!”; reproducem selectiv: «Am înființat și vom susține acest ziar ca organ al partidului național român din patrie și al comitetului său central executiv. Ar însemna o neputință morală, ca partidul național român să nu-și aibă organul său de publicitate, chemat să reprezinte și să servească activitatea și intențiile comitetului executiv întru conducerea politice a acestui partid. Nu va să zică acest organ o întreprindere de concurență față de ziarele românești existente, sau cari se vor mai înființa, ci mai vârtos „Românul” va avea datoria a închea relațiile de împrumutată încredere și sprijinire între toate organele românești de publicitate, cari servesc cu sinceritate interesele partidului național, identice cu interesele politice ale națiunii române din Ungaria și Transilvania (...) Am instituit o comisiune specială, care va avea să controleze, să supravegheze și să conducă acest organ de publicitate în înțelesul celor expuse. Din această comisiune fac parte: dr. Teodor Mihali, dr. Vasile Lucaciu, dr. Alexandru Vaida-Voevod, dr. Iuliu Maniu, dr. Aurel Vlad, Vasilie Goldiș, dr. Iustin Marșieu, dr. Cornel Iancu, dr. Roman Veliciu, dr. Aurel Lazar și dr. Valeriu Moldovan. Dirijarea nemijlocită a ziarului s’a depus în mâinile d-lui Vasilie Goldiș. Cerem pe seama acestui organ al partidului național din patrie sprijinul tuturor membrilor și aderenților acestui partid. Pentru comitetul central executiv al partidului național român: George Pop de Băsești, președinte. Dr. Teodor Mihali, vicepreședinte, dr. Vasile Lucaciu, secretar general». Peste numai

un an de polemici necruțătoare, cotidianul politic „**Românul**” a soluționat această luptă, reușind să „disperseze” gruparea „**tinerilor oțeliți**”, prima consecință fiind dispariția cotidianului „**Tribuna**”, aceasta fuzionând cu cotidianul politic. Dispariția cotidianului „**Tribuna**” a fost relatată și în seria de articole din seria „**Tribuna - 2021 anul Goga**”.

Pentru a cunoaște situația publiciștilor - la începutul sec. XX -, reproducem din articolul „**Ziariștii**” (nesemnat) -, apărut în „**Românul**”(anul II, Arad, 1/14 Martie 1912, nr. 49): «La frumoasa serată de duminică seara, în care s'a afirmat, în chip atât de mișcător, **crezul unirii românești pentru îndeplinirea idealului național**, un orator și-a adus aminte și de noi ziariștii. În cuvinte pline de o caldă și sinceră simpatie pentru noi d.Caius Brediceanu a redat **povestea de cele mai multeori întunecată** a celor cari muncesc la opera de întărire a forțelor naționale ce o îndeplinește presa română de dincoace de munți, închinând paharul pentru ea. Mulțumind vrednicului fiu al neuitatului Brediceanu pentru această frumoasă atenție și pentru cuvintele atât de bune la adresa noastră a ziariștilor, ne vom încerca a face cu această ocazie, în loc de răspuns, câteva observări, dela **această** tribună.* A mai insista asupra însemnătății ziaristului în viața națională, înseamnă a te ocupa de banalități. Dacă la popoarele stăpâne pe viața lor, **presa este considerată ca a patra putere în stat, cine se poate îndoi de imensul rol al presei în viața unui popor subjugat**, cum este al nostru, trăind într'o țară în care toate forțele publice susținute cu banul sau, dela parlament și miniștri până la ultimul jandarm, sunt forțe ostile lui? Dar presa și deci ziaristul ca orice factor social nu este scutită de o contra influență din partea societății. **Ziaristul acționează asupra publicului prin răspândire de idei și prin trezire de sentimente. Pe deoparte el luminează mintea, pe de altă parte formează sufletul cetitorilor săi.** Iar bogăția de idei ca și elementul educativ îl găsește în atmosfera intelectuală și morală a epocii sale.* **Caracterul intelectual al unei epoce îl formează marile personalități**, care prin talentul lor impun vremii o anumită ideologie. Când ziaristul este un Bariț, un Eliade, un Kogălniceanu, un Iorga, atunci el însuș este un factor de elaborare a ideilor conforme cu necesitățile neamului. Dar asemenea personalități cari se ivesc în presă mai ales în momentele de începuturi culturale când diversele activități sunt încă prea reduse pentru a satisface toată puterea lor de muncă, sunt din ce în ce mai rare astăzi, când munca de specialitate a devenit destul de intență spre a le putea absorbi toată atențiunea. Astfel ca ziaristul de astăzi în domeniul ideilor, suferă de cele mai multe ori, prestigiul personalităților din fruntea vieții culturale și politice a neamului lor și tot astfel sub raportul educativ, caracterul moral al unei epoce îl formează atitudinea și faptele personalităților hotărâtoare în viața sa. (...) Într'o societate unde **devotamentul pentru idealul național, jertfa, iubirea de neam, abnegația** sunt la ordinea zilei printre cei care au rolul de îndrumători, **presa va fi un factor educător de primul rang. Acolo însă, unde preocupări de alt ordin** provoacă o atmosferă de ură, **de dușmănie între frați, ziaristul rareori poate să nu răsfrângă icoana** turbure a mediului în care în care trăește. Dacă ziariștii de acum înainte vor avea fericirea de a trimite cuvântul de pace și de frăție în toate satele și colibebe, cum a spus d. C. Stere, aceasta se va datori în primul rând frunțaților intelectuali și politici ai acestui neam, cari au știut să puie mai presus de toate neplăcerile lor și de preocupările de amor propriu, interesul național și nevoia de solidaritate a neamului lor. (...)

Istoricul literar, Mircea Zăciu prezintă câteva repere despre perioada în care Ion Agârbiceanu trăia în Orlat, în lucrarea „**Ion Agârbiceanu**”:În „Nota” la pasajul „**Tinerilor oțeliți**” se face trimitere la: «„Amintiri”, Extras din vol. „Omagiu lui Ioan Lupaș, la împlinirea vârstei de 60 de ani. August 1940, (...); despre aceleași episoade, Agârbiceanu scrisese într-o evocare a relațiilor sale cu Goga: „În lupta ce se

dădea pe acel timp între „Tribuna” și „Românul”, pentru primenirea partidului național, la un moment dat cîți scriam la „Tribuna”, **am fost considerați primejdioși pentru lupta națională**. Cică scrisul și colaborarea noastră la „Tribuna” ar face să dăinuiească acest organ de publicitate considerat de către unii „**subversiv**”. Oct. Goga la Sibiu a redactat un răspuns iscălit și de Ion Lupaș și de mine, în care declaram că **noi cari prin scrisul nostru întărim „Tribuna”, sîntem gata să o distrugem tot noi, în clipa în care ne-am convinge că nu susține interesele naționale**. Ceea ce, se știe, nu era cazul. **„Tribuna” a încetat numai după ce s-a restabilit armonia în sînul comitetului național**”. (...). Agârbiceanu începe să joace un rol mai reliefat în viața publică a românilor ardeleni și acest lucru îi sporește considerabil încrederea. De altfel, întreaga perspectivă a existenței sale se modifică. **Realitatea socială a ținuturilor sibiene** era simțitor favorizată, dezvoltarea diferită a relațiilor economice din zona sudică a Transilvaniei urma - sub influența gospodăriei săsești - **mai degrabă „calea americană” decît cea „prusacă”**, manifestată în perimetrul rural din centrul și vestul provinciei. **Peisajul era și el mai blînd, cu orizontul vălurit al Carpaților din apropiere - creînd un fundal poetic, meditativ** - fără povîrnișurile abrupt, sălbatic, ale Apusenilor. **Oamenii nu sînt nici ei măcinați de bolile sociale ce pustiau Țara Moșilor**, temperamentele și ele au alt conținut, chiar dacă bărbații, iuți la mînie, erau vestiți că-și apără „cu topoarele” nevestele de ... tinerii „preparanzi”. **Orlatul e un frumos sat grăniceresc**, cu oameni harnici, avînd proprietăți comunale și particulare, pînă la Duși și Piatra-Albă „punte de trecere pe acea vreme, în Țară”. Orlățencele „femei ca suveica de iuți”, erau „un frumos neam muieresc, gătite și la lucru ca de sărbătoare”, **rivalizînd cu săliștencele evocate de Mikszáth**».

(va urma)

Marius HALMAGHI

Sursa online:

<https://www.tribuna.ro/stiri/cultura/2022-anul-agarbiceanu-xlx-ortalul-e-un-frumos-sat-graniceresc--primejdiosi-pentru-lupta-nationala-ziaristii-si-a-patra-putere-calea-americana-decat-cea-prusaca-167425.html>

The screenshot shows a web browser window displaying a news article on the website Tribuna.ro. The browser's address bar shows the URL: <https://www.tribuna.ro/stiri/cultura/2022-anul-agarbiceanu-xlx-ortalul-e-un-frumos-sat-graniceresc--primejdiosi-pentru-lupta-nationala-ziaristii-si-a-patra-putere-calea-americana-d...>. The website's logo, "Tribuna", is prominently displayed at the top left, with the tagline "Dintotdeauna pentru totdeauna!". Below the logo is a navigation menu with categories: Eveniment, Actualitate, Stiri de pe strada mea, Sport, Cultura, Sanatate, Timp liber, Tribuna femeilor, and Descopera lumea. The main content area features the article title: "2022 - Anul Agârbiceanu (XLIX): Orlatul e un frumos sat grăniceresc ...! - primejdioși pentru lupta națională? - ziaristii și a patra putere! - calea americană decât cea prusacă?". The author's name, "Marius HALMAGHI", is listed below the title, along with the publication date and time, "04.12.2022 22:22". The article has received "153 vizualizari" (views) and "0 comentarii" (comments). To the right of the text is a photograph of a modern, multi-story building with large windows and a brick facade.

În: *Tribuna*, 04 decembrie 2022